

LOVING GEOPOLITICS — MAGAZINE —

Jaargang 1

NR 1

zomer 2022 9 789078 692058

**Hannah Arendt
over 'goede Vrede'**

Hanke Drop

**Hoe kan een
alledaagse
vrede
werkelijkheid
worden?**

**Tweegesprek met
Jolle Demmers**

door Nelly van der Geest

**'De Heilige Oorlog' van
Extremist Poetin**

Clyde A. Missier

**Hoe nieuwe oorlogen
te voorkomen?**

John Huige

**Vrede heeft geen
oorlog nodig**

Giep Hagoort

Met bijdragen van:
Jan-Willem van den Braak,
Karel Janssen, Jacqueline
de Jongh - Moolenaar,
Julia Sira - Loving
Geopolitics Young, Erik
Uitenbogaard

WORD NU GRATIS ABONNEE.
MELD JE AAN VIA DE LINK >
SPAAR HET MILIEU EN LEES
ONLINE

Het bestuderen van Poetins religieuze boodschap en geopolitieke codes laat weinig aan de verbeelding over: hij is een rechts-extremist die in zijn verknipte wereldbeeld een 'heilige oorlog' voert tegen het Westen. Tot dit inzicht komt Clyde A. Missier in onderstaande bijdrage.

‘De Heilige Oorlog’ van Extremist Poetin

Clyde A. Missier

De laatste jaren associeerden wij in het Westen oorlog vooral met het Islamitische fundamentalisme van IS en de Taliban. Via sociale media werden jonge Moslims over de hele wereld geworven om te strijden in ‘heilige oorlogen’ in Irak, Syrië en Afghanistan. Hoewel de strijd van fundamentalistische en extremistische moslims nog doorwoekert, zijn wij opgeschrikt door een militaire invasie dichterbij huis waar religie ook weer aan de basis lijkt te staan. Hoewel het nog maar de vraag is of Vladimir Poetin wel een religieus mens is of dat zijn belijdenis slechts instrumenteel is aan het nostalgische Russische patriottisme, werpt hij zich in zijn televisietoespraak in februari 2022 resoluut op als redder van de Russisch Orthodoxe Kerk: de invasie van Oekraïne is gerechtvaardigd omdat de inwoners van dat "oude Russischeland" Orthodox-Christelijke Russen waren en thans worden onderdrukt door een onwettig naziregime uit Kiev. Het bestuderen van Poetins religieuze boodschap en geopolitieke codes laat weinig aan de verbeelding over: hij is een rechts-extremist die in zijn verknipte wereldbeeld een ‘heilige oorlog’ voert tegen het Westen.

Zijn betoog is wederom een bewijs dat de religieuze identiteit een referentiekader kan zijn waaruit men de wereld beschouwt en dat Poetin de Christelijke Orthodoxie gebruikt om het wereldbeeld van de Russische natiestaat te kneden. Door het beteugelen van de persvrijheid enerzijds en anderzijds de Russische staatspropaganda die een vertekend beeld geeft van de oorlog in Oekraïne, hoopte de Russische leider zijn ‘heilige oorlog’ te recht-

vaardigen bij zijn volk. Dankzij de jonge generaties Z en Y (18-30 jaar) die veel meer gebruik maken van digitale media en graag gamen en minder hebben met de lineaire Russische televisie, zien we in video’s op populaire sociale media zoals Instagram en TikTok de gruwelijkheden van het Russische leger in Oekraïne.

De vraag die zich opdringt: is Poetin een Orthodox-Christelijke fundamentalist? In een re-

cent artikel [Framing of Fundamentalism in the Digital Media Space](#) gaf ik aan dat fundamentalisten verdeeld kunnen worden in drie groepen: de eerste groep is een radicaal conservatieve sociale groep die ervan uitgaat dat er geen heil en waarheid bestaan buiten hun geloofsgemeenschap. Ze hebben de neiging om hun heilige waarden te verdedigen en maken zo min mogelijk deel uit van de wereldse samenleving; een voorbeeld van deze sociale groep is de Orthodox-Christelijke Amish-gemeenschap in de VS. De tweede groep religieuze fundamentalisten gaat er vaker vanuit dat andere religies ook aspecten van waarheid in zich kunnen hebben en accepteert de wereldse samenleving om verandering na te streven via de regels van de democratie en door gebruik te maken van de bijbehorende burgerrechten en vrijheden. Voorbeelden hiervan zijn conservatieve stromingen in politieke partijen in het parlement. De derde groep is de dogmatisch fundamentalistische groep die gelooft in een religieus één-partijsysteem en graag wil terugkeren naar het glorieuze historische verleden van de religie. Voorbeeld hiervan is het Taliban-regime in Afghanistan. Poetin is een trouwe volger van de Russische Orthodoxe Kerk en hoewel zijn gedachtegoed democratisch begon, heeft hij zich inmiddels ontpopt als een dictator die strijdt tegen een onafhankelijke Orthodoxe kerk in Oekraïne. En wellicht voldoet hij niet aan alle criteria om te worden gebrandmerkt als religieus fundamentalist, maar er zijn zeker gelijkenissen: zo streeft Poetin net als de derde groep fundamentalisten naar een groot-Russisch rijk, verwijzend naar het glorieuze historische verleden van de 19e eeuw, iets wat IS-fundamentalisten ook doen.

De geschiedenis van de Westerse landen laat zien dat religie en geopolitiek in de loop van de tijd onafscheidelijk zijn geworden en zelfs na de ‘onttovering’ van de natuur door de wetenschap in de zeventiende eeuw en de Verlichtingsidealen in de achttiende eeuw, blijven religie en staat nog nauw met elkaar verbonden. Poetins geopolitieke ambities kennen dan ook veel voorgangers en het is niet de eerste keer dat geopolitieke doeleinden gevoed worden door religieuze fundamentalisten, zoals recentelijk het islamitisch terrorisme van Al Qaida en IS. Het extremistische staatsgeweld van Poetin tegen het “Russische broedervolk” lijkt op de recente gruwelijkheden van het Assad-regime (met steun van Rusland)

waar ongewapende burgers, onder wie vrouwen en kinderen, het slachtoffer van zijn. Een ander, in vergetelheid geraakt, conflict dat overeenkomt met Poetins geopolitieke ambities is de Iraaks-Iraanse Golfoorlog tussen 1980-1988 over het Sjatt al-Arab grensconflict dat dateert uit de Ottomaanse tijd (circa 1300). In dit geval ging het om moslimlanden, Iran met Ayatollah Khomeini als leider die het islamitisch fundamentalisme nieuw leven inblies en aan de andere kant Saddam Hoesseins nationalistische Ba’ath-partij. Beide leiders gebruikten religie en nationalisme om hun geopolitieke macht in de regio uit te breiden en slachtoffers worden aan beide kanten geëerd als religieuze martelaren.

Het verband tussen Westers imperialisme, geopolitiek en religie is overigens al lang geleden onderzocht door geograaf [John Kirtland Wright](#) (1891-1969). Zijn werk *geosofie* wordt omschreven als: geloofssystemen die betrekking hebben op interactie van mensen met de natuur en de menselijke omgeving. Zo zou een veilige omgeving, met vruchtbare gronden en een succesvolle natiestaat alleen mogelijk zijn bij de gratie Gods. Poetins staatsfundamentalisme en propaganda zijn illustraties van Wrights *geosofie*. Zijn agressie is veroordeeld door veel landen en ook de VS en EU hebben zich met militaire en economische steun achter Oekraïne geschaard, maar andere geopolitieke grootmachten zoals China en India hebben tot op heden de Russische invasie in het soevereine buurland niet veroordeeld. Met betrekking tot India heeft die terughoudendheid allereerst te maken met de Hindoe-nationalistische politieke agenda van Modi’s regime. India is weliswaar de grootste democratie ter wereld, maar heeft ook te maken met moslimfundamentalisten in Kashmir, radicale Sikhs, fundamentalistische Hindoes, een agressieve maoïstische beweging en het land leeft al jaren op voet van oorlog met buurland Pakistan. Voor de Chinese leider Xi Jinping ligt de veroordeling van Rusland ook niet voor de hand omdat het al langer in onmin leeft met opstandige provincies zoals Tibet, Xinjiang (Oeigoeren) en mogelijk zelf militair wil ingrijpen in Taiwan en Hong Kong. Het is daarom plausibel dat beide landen zeer terughoudend zijn met het veroordelen van de Russische invasie in Oekraïne.

Er zijn echter ook twee andere redenen die economisch en militair van aard zijn: beide landen willen Poetins extremistische gedrag

en het oorlogsgeweld in Oekraïne niet veroordelen omdat zij voor de groei en ontwikkeling van hun economie ook afhankelijk zijn van Russische gas- en olieleveranties en voor hun verdediging van Russische wapens om hun militaire macht in de regio niet te verliezen. Daarnaast hebben China en India eveneens onderling geopolitieke conflicten; zo claimen zij beiden verschillende grensgebieden tussen de twee landen waar regelmatig militaire schermutselingen zijn. De militaire en geopolitieke belangen blijken uit de recente cijfers van het onafhankelijke *Stockholm International Peace Research Institute (Sipri)*. Volgens het instituut zijn de totale wereldwijde militaire uitgaven in 2021 gestegen met 0,7 procent tot 2,1 biljoen Amerikaanse dollar. Dit was het zevende achtereenvolgende jaar dat de defensie- en wapenuitgaven toenamen. De top vijf wapenafnemers in 2021 waren de Verenigde Staten, China, India, het Verenigd Koninkrijk en Rusland, samen goed voor 62 procent van totale uitgaven aan wapens en defensiemateriaal. Daarnaast waren de VS en Rusland ook nog de grootste wapenexporteurs; de afgelopen 10 jaar hebben beide landen 57% van alle internationale wapenhandel voor hun rekening genomen.

Oorlog voeren is over het algemeen een aanslag op de overheidsfinanciën, maar in het geval van Rusland en de VS draagt het ook bij aan het bruto nationaal product, met andere woorden: het creëren van geopolitieke chaos loont. Volgens de laatste gegevens van Sipri is de internationale wapenhandel de afgelopen vijf jaar met 4,6% gedaald, maar in de EU was er juist sprake van een stijging van 19% door hogere defensie-uitgaven in het VK, Nederland en Noorwegen. Geschrokken door de Russische invasie van Oekraïne, hebben Europese landen hun defensiebegrotingen recentelijk opnieuw verhoogd; zo gaat Duitsland 100 miljard Euro extra uitgeven om haar leger te versterken. Volgens diverse bronnen fluctueren de Russische gasinkomsten tussen de 200 en 800 miljoen euro per dag. Tel daarbij op wat Rusland verdient aan China en India middels de verkoop van gas, olie en wapens en dan is het niet geheel ondenkbaar dat, ondanks alle Westerse sancties, extremist Poetin zijn “heilige oorlog” wel een tijdje kan volhouden en zijn geopolitieke invloed in Europa en ver daarbuiten kan blijven uitoefenen. Zijn schijnheilige religieuze retoriek over het bewaken van het Christelijke Russische Orthodoxe erfgoed en het framen van het Westen

als de wederopstanding van het Duitse nazi-regime is kwetsend voor de miljoenen slachtoffers in veel Europese landen die zwaar hebben geleden onder de nazimisdaden en dient slechts als staatspropaganda in eigen land voor zijn geopolitieke ambities.

Ten slotte, als we de Russische president langs de meetlat leggen die de Amerikaanse auteur [Berger](#) gebruikt voor extremisten, voldoet hij aan alle voorwaarden: als extremistische nostalgische patriot probeert hij conflicten niet met gewone (humanitaire) middelen op te lossen, maar kiest hij voor geweld, nationalisme, verheerlijking van het eigen Russische volk en een nostalgisch historisch narratief met als doel een *out-group*, de genazificeerde Oekraïners, op permanente basis te willen domineren of zelfs elimineren. De gewone Rus zal voorlopig wel gebukt gaan onder het dogmatische gedachtegoed van zijn geradicaliseerde president. Het is denkbaar dat Poetin op korte termijn overgaat tot meer drastische maatregelen, die de vrijheid verder zullen beugelen en de veiligheid en welzijn nog meer in gevaar brengen, zoals het afkondigen van de staat van beleg, het heroriënteren van de industriële productie of nog meer escalerende militaire acties in Oekraïne of de regio, om zo de middelen vrij te maken die nodig zijn om zijn geopolitieke doelstellingen te realiseren.

Clyde A. Missier doet als buitenpromovendus onderzoek naar “Extreme Beliefs in a Digital Age” aan de Vrije Universiteit Amsterdam, *Extreme Beliefs: The Epistemology and Ethics of Fundamentalism*. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door de European Research Council (ERC) en de VU.

**WORD NU GRATIS ABONNEE.
MELD JE AAN VIA DE LINK >
SPAAR HET MILIEU EN LEES
ONLINE**

